

«того світу», властиве міфологічному світогляду українців: «Дніпро це не просто ріка Дніпро це міфологічна ріка сакральна ріка як Ганг як Ніл як Тибор як Єфрат як Амазонка як Міссісіпі Дніпро це світотворчі води це первісний океан море-окіян з якого і походить весь світ Дніпро це первісний море-окіян а не питна вода а не географічний об'єкт це первозданні води з яких все починається і в яких все закінчується там живе міфічна риба-потвора яка поглинає людей обраних людей і вивергає їх на берег для нового життя...» [2, с. 53]. Як бачимо, М. Гримич формує свій концепт міфологеми смерті і воскресіння, в якому поєднує елементи міфологічної і релігійної свідомості. Письменниця погоджується з головною ідеєю християнської теології, за якою життя не закінчується з настанням смерті. Водночас вона не заперечує язичницьких переконань про можливість нового народження, що ототожнюється з циклічністю природних явищ.

Авторка роману демонструє надзвичайно цікавий процес нашаровування довкола прадавніх, архетипових образів нових смислів, що відображають складний внутрішній світ мислячої людини, яка зберігає зв'язок із основами буття свого народу.

Список використаних джерел

1. Бахтин М. М. *Формы времени и хронотопа в романе* // Бахтин М. М. *Литературно-критические статьи*. – М.: Художественная литература, 1986. – С. 183–184.
2. Гримич М. В. *Мак червоний в росі...: Роман*. – К.: Дуліби, 2005. – 192 с.
3. Лановик М. Б., Лановик З. Б. *Українська усна народна творчість: підручник*. – 4-те вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2006. – 591 с.
4. Нямцу А. Є. *Трансформація літературної традиції (закономірності та своєрідність)* // *Вісник Львівського університету*. – Серія «Філологічні науки». – 2004. – Вип. 33. – Ч. 2. – С. 3–8.
5. Поліщук Я. О. *Поліфункціональність міфу в поезиці модернізму* // *Слово і час*. – 2001. – № 2. – С. 35–45.
6. Пропп В. Я. *Поэтика фольклора*. – М.: Лабиринт, 1998. – 352 с.
7. Мелетинский Е. М. *Поэтика мифа*. – М.: Наука, 1976. – 407 с.

Л. М. Топчій

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ОДНОРІДНОСТІ В СУЧАСНІЙ ГАЗЕТНІЙ МОВІ

Найважливіше соціальне призначення публіцистичного стилю – формування суспільної думки на реальних прикладах та зразках з усіх сфер життєдіяльності людини, що визначає конкретне функціональне навантаження різних публіцистичних жанрів. Усі публіцистичні тексти, що перебувають у колі наших інтересів, вміщують повідомлення про конкретні факти дійсності (інформаційно-комунікативна функція), завдяки чому і здійснюється вплив на суспільну думку (функція впливу).

Мова преси як жанровий різновид публіцистичного стилю, що

використовується в засобах масової інформації та виконує інформативну функцію [1, с. 323], постійно привертала увагу лінгвістів. Специфіка газетної мови, якій притаманні свої лінгвістичні особливості, досліджено в працях А. Н. Васильєвої, М. А. Жовтобрюха, О. В. Какориної, В. Г. Костомарова, І. П. Лисакової, О. А. Сербенської, О. І. Соколової, О. А. Стикова, А. В. Швець та ін. Вивчення мови газети відбувалося переважно на лексичному матеріалі. Цілісний же та ґрунтовний аналіз специфіки функціонування синтаксичних одиниць у мові газети фактично відсутній. У дотеперішніх наукових розвідках розглядаються лише окремі аспекти синтаксису публіцистичних текстів, що й зумовлює актуальність означеної темою статті наукової проблеми.

Мова сучасної української газети зазнала активного впливу суспільно-політичних, соціально-економічних, культурних і лінгвістичних змін. Її вивчення дає змогу констатувати помітні зміни й мінливість у її системі взагалі та аналізувати особливості функціонування синтаксичних одиниць зокрема. Синтаксичний рівень мови, що охоплює найбільші за обсягом, найскладніші за структурою і найважливіші за комунікативними властивостями одиниці, на думку В. І. Кононенка, відкриває широкі можливості для стилістичних спостережень і висновків, в основі яких – синтаксичні дослідження мови [6].

Синтаксис сучасної української газетної мови, в якому проступають тенденції, з одного боку, до стандарту (узагальнення синтаксичних одиниць), тобто схильність при укладанні газетної інформації надавати перевагу вже готовим формам вираження думки, та тенденція до посилення їх експресивності й оцінності, з іншого – для привернення уваги читача та ефективного впливу на нього – репрезентує великий арсенал синтаксичних конструкцій і багату палітру виражальних засобів. Серед них у газетній мові зафіксовано такі найтипівіші експресивні побудови: ланцюги номінативних речень, риторичні питання, специфічні питальні й спонукальні речення, риторичні оклики, вставні та вставлені елементи, експресивно-стилістичне словорозташування, лексичні повторення із синтаксичним поширенням, парцельовані конструкції, приєднувальні структури, синтаксичні структури, ускладнені відокремленими членами речення та однорідними рядами. Безперечно, ступінь експресивності поданого переліку неоднаковий. Їх наявність і комбінування в тексті, композиційне розташування для досягнення стилістичного ефекту, на думку І. Я. Завальнюк, є специфічною рисою мови української преси початку ХХІ ст., диференційною ознакою газетно-публіцистичного стилю [2].

Однорідність є одним із типів ускладнення як важливого чинника семантики й синтаксичної будови речення, що дає можливість використовувати його як стилістичний засіб. Спосіб однорідності при вираженні різноманітних ознак, дій, станів, указівок на предмети надає мовленню виразності, підкреслює ці дії, ознаки, стани та означувані предмети. Конструкції з однорідними членами можуть виконувати низку соціолінгвістичних функцій: функцій актуалізації та привернення уваги адресата, впливу, виокремлення.

Оскільки такі побудови навантажені різними семантико-синтаксичними відношеннями, вони мають свою неповторну індивідуальну сутність, вагому стилістично, і своєрідно збагачують фразу семантично. Кожен вид однорідності, проявляючи свою специфіку, деталізує дійсність, вносить більшу інформативність, жвавість у повідомлення, ніж речення без однорідних рядів. Завдяки однорідності створюється своєрідна логічна та емоційна сутність речення, а на цій основі й така ж його стилістична, функціональна індивідуальність. Таким чином, перелік на підставі однорідності в газетній мові є одним із засобів емоційно-експресивних. Саме на цій підставі речення з однорідними членами модифікуються стилістично і функціонально.

Отже, мета нашого дослідження – простежити стильову специфіку використання однорідних членів речення та виявити прийоми їх застосування в мові сучасної української преси.

Дослідження проведено на матеріалі таких українських видань: «Літературна Україна», «Голос України», «Політика і культура», «Урядовий кур'єр», «Тиждень», «Поступ» та ін. Як зазначає І. Я. Завальнюк, на тлі жанрової диференціації газетної мови дедалі активніше постають синтаксичні одиниці, які умовно можна поділити на ті, що вживаються в усіх жанрах, і ті, що властиві деяким жанровим групам чи окремим жанрам [3, с. 29]. Оскільки однорідні ряди переважно пов'язані з логічним викладом і майже позбавлені емоційності, речення з однорідними членами завжди справляють враження спокійного, задалегідь обдуманого повідомлення. Такі структури, які вважаються відносно стилістично нейтральними, властиві всім жанровим групам: художньо-публіцистичному, інформаційному, аналітичному та рекламному. Однак нерідко для створення в контексті різних стилістичних відтінків конструкції з однорідними членами допомагають увиразнювати висловлену думку. Їх використання пов'язане не лише з авторською індивідуальністю, але й із різновидами журналістського тексту, з культурним і асоціативним досвідом читача. Активність їхнього застосування в жанрових групах неоднакова, оскільки стильова специфіка прийомів вживання однорідності як синтаксичної категорії у мові преси має свої властивості. Такий тип ускладненої синтаксичної одиниці деякі лінгвісти відносять до конструкцій експресивного синтаксису.

У газетній мові регулярність / нерегулярність використання однорідних членів речення залежить від семантико-стилістичних і синтаксичних властивостей однорідності: 1) від лексичного складу однорідного ряду, його сполучення, де «кожен наступний член такого ряду підсилює попередній, а разом вони характеризують поняття, явище або ознаку ширше й багатогранніше, ніж одне слово» [5, с. 259], а також дає можливість рельєфніше, об'єктивніше, виразніше відтворити той чи той образ, картину, подію, наприклад: «До розумної толерантності, взаємоповаги, пошуків дотичних і корисних державі варіантів ще ой як далеко!» (Україна молода, 2008); 2) від наявності сполучних засобів (повторюваних/неповторюваних) сполучників чи їх відсутності, наявності прийменників, часток, оскільки вони нерідко використовуються з певною стилістичною метою, наприклад: «Не жахливий буревій, не руйнівний

землетрус, не страшна пожежа чи кривава війна стрімко й безжалісно стирають з поверхні землі ознаки неповторності найчарівнішого і найулюбленішого міста!» (Літературна Україна, 30.08.2007); 3) від кількісного складу однорідних рядів: «Невідпорна логіка дзвінкої монети, химерний політ містобудівної думки, опосередкований своєрідною мудрістю градоначальників, зрідненість естетичної уяви невпинно нівелюють, уніфікують, нищать оспівану самотність красеня над Дніпром» (Літературна Україна, 30.08.2007).

Газетна мова використовує найчастіше двокомпонентні ряди, не обтяжені розгорненими групами пояснюючих слів, а лише об'єднані безсполучниковим (логічно вичерпний перелік) зв'язком, типу «Наш народ віками збагачував методу виховання особистості, її душевної чистоти» (Літературна Україна, 20.02.2008). Зауважимо, що відсутність сполучників між членами однорідного ряду часто є свідченням того, що ряд є незакінченим, перелік не вважається вичерпним. Проілюструємо сказане відповідними фрагментами різних медіатекстів: «Чи жевріє ще десь в Україні допомога, шляхетність, мораль?!» (Молодь України, 25-29.10.2007); «Шкода, що на Батьківщині педагогічного генія немає ні коштів, ні бажання (що більше в дефіциті?) видати автентичне повне зібрання творів Макаренка» (Голос України, 15.03.2008). У подібних конструкціях однорідний ряд незамкнений, що свідчить про можливість його продовження однорідними членами речення. Іноді безсполучниковий зв'язок у непоширеному двокомпонентному однорідному ряді буває настільки міцний, що перед ним поступається і сполучниковий спосіб зв'язку, наприклад: «Любімо її, вивчаймо, розвиваймо!» (Літературна Україна, 21.02.2008).

Регулярними в мові преси виступають однорідні конструкції з перелічувальними відношеннями (сполучники сурядності: єднальні, розділові), які домінують в інформаційних, художньо-публіцистичних та рекламних жанрах.

Дедалі поширенішим прийомом створення однорідних конструкцій стає перерахування однорідних членів речення із використанням сполучника і при кожному члені речення: «В агенції кожна людина уніфікована, тобто робить кілька робіт: і знімає, і спілкується кількома мовами, і водить авто, і монтує матеріал, і може при потребі передати матеріал за кордон» (Поступ, 30.03.2006). Як бачимо, чим більше однотипних сполучників у конструкціях з однорідними членами, де перелік не має чисто класифікаційного характеру з інтонаційним зв'язком, тим виразніше й емоційно відчутніше виражається значення однорідності, тоді як їх відсутність робить вислів емоційно менш яскравим, помітно втрачається виразність. Порівняйте: «І обов'язково влаштовуємо тематичні прогулянки містом: засвоюємо правила дорожнього руху, спостерігаємо за птахами, вивчаємо дерева і квіти, збираємо гербарій з осіннього листя» (Голос України, 15.03.2008).

Якщо у багатокомпонентному однорідному ряді останній член, ніби замикаючи ряд, приєднується сполучником і, у висловленні виникає значення завершеності, перелік набуває закінченого характеру: «Щомісяця в Португалії гине 15 українських заробітчан – на будовах, дорогах і через бійки» (Суботня

пошта, 19. 12. 2002); «О десятій головний комуніст у супроводі місцевих лідерів КПУ приїхав на Личаківський цвинтар і в елегантній обстановці поклав квіти до могил Івана Франка, Ярослава Галана, Гаврила Котельника та Олександра Кузнецова» (День, 12. 02. 1998).

Для поєднання однорідних членів також широко використовують розділові та протиставні сполучники. Найчастіше зв'язки розділовості, експлікації семантики роздільності, чергування, взаємовиключення, передають ряди зі сполучниками **чи** та **або**, які, багаторазово повторюючись, посилюють значення розділовості, від чого й перелік однорідних обставин не вважається вичерпаним: «Прийшла справжня пора показати, чи ми великий, чи тільки плаксивий, чи закоханий в себе народ!» (Літературна Україна, 10. 01. 2008).

Протиставні ряди однорідних членів за своїм змістом завжди замкнені. Найпродуктивнішими конструкціями з однорідністю у всіх газетних жанрах виступають одиниці зі сполучником **але**, який найвиразніше передає протиставлення. Часто вживаним є сполучник **а**, що має найменш виразну властивість визначати протилежність, а також слабкіші протиставні функції: «Не ріжуть, а лікують!» (Голос України, 12. 02. 2008) та ін.

Якщо до сполучників додаються різні уточнюючі слова або частки, у повідомленні виникають ускладнені семантичні відношення. Так, заперечно-протиставні відношення виражає сполучник **а** у поєднанні з часткою **не**: «У новому рейтингу акценти будуть дещо змінені: експертами та читачами оцінюватиметься не рівень впливу на розвиток політичної ситуації в регіоні, а популярність певної публічної особи» (Поступ, 09. 12. 1999), протиставно-зіставні відношення – у наступному прикладі: «На цей чинник впливають передусім успіхи того чи іншого лобі в політиці, а також успішність державного регулювання економіки» (День, 11. 12. 2006).

Автори повідомлень мають у своєму розпорядженні й такі мовні засоби, як низку подвійних сполучників для встановлення порівняльних, зіставних та інших відношень. Це двочленні сполучники **не тільки – але й, не тільки – а й** з градаційно-зіставлювальними відношеннями, суттю яких є міра вияву якогось явища. Завдяки таким зв'язкам у тексті робиться акцент на тому, що охоплення дією не обмежується одним предметом, а поширюється й на інший: «Більшість наукових праць друкуються часто символічним тиражем не тільки без будь-якого цензурування, а й без елементарного редагування» (Дзеркало тижня, 24. 02. 2004); «... уряд Кінаха знайшов у собі сили порадити президенту накласти вето не тільки на закони, приємні серцю злодіїв, але й які руйнують нашу країну» (Універсум, 2002, № 1–2, с. 35). Ця особливість градаційних сполучників надає фразі більшої увиразнюючої сили. Без сполучників замкнені ряди однорідних членів використовують нечасто. Значення розділовості чи протиставності в безсполучникових рядах не таке чітке, як у сполучникових. Використання сполучних засобів із градаційним значенням відчутно конкретизує мовлення. Так, завдяки парним сполучникам **як – так і** виявляється двосторонність відношень із відтінком підкресленої рівнозначності: «Бажано було б побачити в наступному складі журі

представників партії-організатора, уповноважених контролювати й керувати процесом як попередньої підготовки, так і подальшим проведенням таких акцій» (Поступ, 03. 12. 2006); «Треба було вжити рішучих заходів як з боку ради керуючих фондом, так із боку уряду» (Дзеркало тижня, 20. 01. 2007).

Згадані синтаксичні конструкції із замкненими рядами однорідних членів речення характерні для кількох жанрів різних жанрових груп газетної мови. Зокрема, однорідні ряди з протиставними сполучниками виявляють активність в інформаційних та аналітичних жанрах, синтаксичні ж одиниці із градаційними відношеннями більш властиві аналітичним жанрам.

Зауважимо, що в газетній мові, зокрема в художньо-публіцистичних жанрах, почастишало вживання однорідних рядів із комбінованим зв'язком: сполучниковим та інтонаційним, що збагачує фразу інтонаційно, робить її гнучкішою.

Певного стилістичного навантаження однорідним рядам надають прийменники. В газетній мові прийменники при однорідних членах потребують особливої уваги у зв'язку з вимогами чіткості й прозорості викладу. Для підкреслення, виділення смислового навантаження членів речення прийменники повторюються перед кожним членом однорідного ряду за таких умов: 1) якщо ці прийменники неоднакові, а також якщо однорідні члени, навіть з однаковими прийменниками, ускладнені пояснюючими словами. Наприклад: «Зростання внутрішнього валового продукту за підсумками останнього, досить складного року, за всеобіцяючим прогнозом міністерства, становитиме 4, 5 % при нульовій інфляції» (День, 11. 12. 2002); 2) якщо члени однорідного ряду пов'язані повторюваними сполучниками: «Пізнати цю людину неможливо. Геніальність Лобановського є загадкою і для людей, які його оточують, і для тих, що перебувають на відстані» (Експрес, 18. 01. 2001); 3) якщо засобом зв'язку виступають подвійні зіставно-протиставні, розділові та градаційні сполучники: «Ці квоти залежатимуть не тільки від портфеля замовлень, але й від розрахунків з держбюджетом, Пенсійним фондом та виплати зарплати» (Експрес, 06. 01. 2006); 4) якщо однорідні члени значно поширені однорідними словами; 5) якщо підкреслюється важливість змісту кожного з однорідних членів: «Болить душа за Україну, за народ многостраждальний, за онуків і дітей наших!» (Літературна Україна, 02. 08. 2007). Як бачимо, наявність прийменника при кожному члені однорідного ряду увиразнює виклад, привертає увагу. В окремих випадках з певною стилістичною метою, для уникнення одноманітності прийменники можуть пропускатися, залишаючись лише при першому члені. Можлива також комбінація пропущених і повторюваних прийменників.

У газетній мові, переважно в художньо-публіцистичних жанрах, частотними є синтаксичні одиниці з кількома однорідними рядами, обтяжені розгорненими групами пояснюючих слів, або до складу яких можуть входити словосполучення, відокремлені звороти і навіть підрядні частини. Наприклад: «Як потрібен сьогодні досвід тих років, коли в школі панувала атмосфера

всебічної державної підтримки освіти, станової рівності учнів, взаємна любов та повага вихователів і вихованців, коли плекалися почуття здорового колективізму, безкорисливої дружби та взаємопідтримки!» (Освіта України, 22. 01. 2008); «Зупинімося, вслухаймося, про що плаче маленька річечка, здогадаймося, про що шепоче ліс, мальовничі галявини якого завалені сміттям...» (Урядовий кур'єр, 07. 02. 2008). Як бачимо, чим більший кількісно однорідний ряд, тим повніша в ньому розчленованість висловлюваної думки, тим вона багатша та інформаційніша. Завдяки значеннєвій місткості багатоступеневих однорідних рядів висловлення набуває підвищеної семантичної ємності, енергійності.

З цього приводу А. О. Капелюшний зауважує, що нагромадження однорідних членів у структурі речення не тільки виконує логіко-семантичні завдання, а й увиразнює текст, сприяє підвищенню його комунікативності. Окремо він наділяє такою функцією дієслівну, іменникову і прикметникову однорідність [4, с. 333]. Проаналізований матеріал дає підстави констатувати наявність усіх названих видів однорідності в художньо-публіцистичних та рекламних жанрах, в «яких синтаксис вирізняється образністю і максимально активною позицією автора щодо її вираження» [3, с. 35].

Речення з дієслівною однорідністю надають висловленню енергійності, динамічності, емоційно наснажують виклад думок, відображають прагнення автора показати дійсність у динаміці, в русі шляхом нагнітання однорідних дієслів. Наприклад: «Сповільніть крок, прислухайтеся, не проминіть його» (Вінничина, 16. 02. 2008). Ефект наростання енергії, сили, підвищення потужності дії когось чи чогось створюється ампліфікуванням (нагромадження однорідних лексем для створення потрібного стилістичного ефекту) компонентів дієслівного ряду: «Більшість з нас уже потрапили у вир політичної реклами, що просякає в усі щілини, бадьорими рядами марширує з екранів телевізорів, збуджує радіохвилями, вивалюється з поштових скриньок, немов конфетті» (Політика і культура, 2006, № 7). Приклади свідчать, що нагромадження однорідних лексичних компонентів для створення потрібного стилістичного ефекту, найбільш притаманне для інформативно-аналітичного та експресивно-публіцистичного різновидів журналістського тексту, і наповнює зміст речення очевидною дієвістю, динамікою, енергією руху. Саме такі конструкції порушують стилістичну нейтральність тексту, надають йому ефекту емоційної схвильованості, чим і привертають увагу адресата. Максимального загострення викладу, динамізму автори публікацій досягають, використовуючи парцеляти, тобто складові однорідного дієслівного ряду, утворені внаслідок членування його на окремі сегменти у зв'язку з певною комунікативною ідеєю. У результаті цього створюється градаційний ряд, у якому добирається лексика або семантично тотожна, або семантично різнопланова, де автор примушує її служити певній стилістичній настанові [5, с. 263]: «Вийди за рамки! Тягни! Користуйся! Задовольняйся! Хай інші працюють!» (Літературна Україна, 20. 09. 2007). Градація таких речень-гасел, як зауважує І. Я. Завальнюк, створює суспільний резонанс, актуалізує

проблеми суспільства, викликає незадоволення, осуд [2, с. 212].

Нагромадження елементів прикметникової однорідності в експресивно-публіцистичному та узагальнювально-директивному різновидах газетного тексту є способом урізноманітнення опису, характеристики когось чи чогось. Наприклад: «Яке (Різдво Христове) загадкове, яскраве, піднесене, веселе, відкрите серцем і душею людей, які до нього готуються і беруть в ньому участь!» (Молодь України, 04–10. 01. 2007); «Спасибі Дмитру Іванову за «пам'ять чорнозему» й крилату надію, за його мужнє, вистраждане, чисте і світле слово!» (Літературна Україна, 07. 02. 2008). Проілюстрований матеріал свідчить, що прикметникова однорідність застосовується як стилістичний прийом для створення жвавості, іноді образності змалювання. Активно вживана названа однорідність надає повідомленню більшої значенневої та емоційної ваги. Змістовим засобом посилення характеристики виступають також ступені порівняння прикметників: «Тому що ці політики хронічно хворі на чотири «най», тобто вважають себе найрозумнішими, найшанованішими та найнезаміннішими» (Політика і сатира, 2007, № 2).

У газетній мові спостерігаємо конструкції з перерахуванням логічно неоднорідних понять, які, з певного погляду, в авторському трактуванні є однорідними: «Висока, кістлява, з довгими руками, величезним ротом і занадто різкими рисами обличчя – нічого спільного з голлівудськими стандартами» (Суботня пошта, 12. 08. 2004). Зауважимо, що нагромадження прикметникової ампліфікації для різновидів журналістських текстів, які поєднують у собі риси офіційно-інформативного та інформативно-ділового різновидів з рисами наукового тексту в особливому синтезі, суворо обмежене, тоді як для різновидів газетних текстів така ампліфікація, що полегшує сприйняття тексту й емоційно впливає на читача, застосовується.

Іменникова однорідність посилює враження предметної різноманітності та складності: «Так вони вже були! Пошукайте їх і знайдете в того ж Макаренка, Ушинського, Сухомлинського, Сковороди...» (Голос України, 15. 03. 2008). «Закінчити цей текст вартувало б інтелектуально вишуканим резюме, компліментарно-естетичним реверансом чи ще якоюсь пафосною сентенцією про вічність і непересічність справжніх культурних цінностей» (Політика і культура, 2006, № 25, с. 42). Як бачимо, при іменникових однорідних рядах у центр уваги читача потрапляє певне поєднання однотипних за якоюсь ознакою предметів. Зазначимо, що в деяких випадках однорідність може виступати й одним із емоційно-експресивних засобів. Так, наприклад, із стилістичною метою поєднуються тематично й логічно різнопланові поняття: «У разі відставки депутатство для Литвина було б не кар'єрою, а американською тушонкою, яку можна відкрити в разі потреби» (Дзеркало тижня, 17–19. 11. 2006).

Дієвості сучасним газетним викладам додає прийом створення інтонації посилювального повтору, яка виникає від повторення того самого слова з поступовим посиленням і підкресленням його ролі. Його стилістична настанова – наголосити на значимості, ролі, обов'язковості чогось: «У нас

були, звичайно, свої недоліки, свої проблеми, але я в родині отримала головне – тверді, недвозначні поняття про основні людські цінності: порядність, любов, гордість» (Високий Замок, 02. 01. 2003); «А потім прокинулася цікавість, оскільки аналогічні вітальні листівки, як виявилось, з'явилися в поштових скриньках знайомих, знайомих, знайомих, знайомих, знайомих і т. і.» (Літературна газета, 04. 01. 2006).

Функціонально-стилістичне забарвлення у повідомлення вносять побудови однорідного ряду із узагальнювальними словами, яким у системі семантико-стилістичних можливостей однорідності належить велика роль. Узагальнювальне слово, на думку М. С. Зарицького, є одним із прийомів організації позамовного матеріалу й використовується для створення рельєфнішого відворення переліку подій, фактів, ситуацій. Добір їх, як зауважує А. П. Коваль, характер і розміщення – дуже неоднакові, оскільки залежать від семантико-стилістичних настанов автора, а також від його творчої індивідуальності [5, с. 267]: «Саме за допомогою цього літературного ходу авторці вдається легко й весело розповісти і про циркові професії, а також про тих людей, котрі залишаються непомітними за лаштунками: режисери, уніформісти, пожежники, білетери та ін.» (Літературна Україна, 26. 02. 2009); «Всі описання, невдалі порівняння, метафори, логічні перетікання, вбогі за глибиною, – все не його» (Поступ, 15. 08. 2002).

У згаданих жанрах зустрічаються однорідні ряди, котрі через цифрову систематизацію перед кожним із членів ряду будують різноманітні класифікації: «По-перше, чітко визначено нову структуру, виписано роль міністерств та відомств. По-друге, скорочено кількість центральних виконавчих органів, що раніше всіляко гальмувалося. По-третє, з'явилось таке поняття, як «підпорядкування окремих комітетів міністерствам...» (Україна молода, 11. 04. 2001); «По-перше, швидкісний, по-друге, має хороший дриблінг, що не раз демонстрував...» (Спортпанорама, 19. 08. 2002).

Слід відзначити, що в газетних повідомленнях енергійність, піднесеність викладу зростає, коли в організацію ряду вноситься парний зв'язок однорідних членів, які формують образну, емоційно насажену, естетично заряджену думку, «активізують мислення» та «викликають напругу» (В. Чабаненко): «Побажаємо авторові, нехай щира молитва української душі приносить читачам його книг, шанувальникам його таланту радість і насагу, пізнання й духовне очищення, віру і любов!» (Літературна Україна, 07. 02. 2008); «Його феномен дивує і продовжує дивувати відомих політиків і державних діячів, артистів і спортсменів, письменників і естрадних зірок» (Місто / передмістя, 06. 01. 2001).

Отже, в мові газети конструкції з однорідністю, які переважно пов'язані з логічним викладом і позбавлені емоційності, не властиві однаковою мірою усім жанрам газетної мови, оскільки прийоми їх використання залежать від активізації особистісного чинника журналіста, від тенденції до посилення інформаційності викладу, від авторської мети та індивідуальних особливостей стилю, а також від жанру, художньої манери, стилю мовлення тощо. Проте,

незважаючи на їх стилістичну нейтральність і відсутність експліцитного експресивного елементу забарвленості, можна стверджувати, що в певних контекстах, залежності від лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників, від прийомів їх розташування та побудови, ряди з однорідними членами в газетній мові містять у собі певне стилістичне навантаження.

Список використаних джерел

1. Єрмоленко С. Я. Мова преси // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – 323 с.
2. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку. ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти: монографія. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 400 с.
3. Завальнюк І. Я. Стильова специфіка і соціальна маркованість синтаксичних одиниць української газетної мови // Українська мова. – 2011. – № 3. – С. 29–40.
4. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови: навчальний посібник. – Вид 2-ге, переробл. – Львів: ПАІС, 2007. – 355 с.
5. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1978. – 375 с.
6. Кононенко В. І. Проблеми стилістичного синтаксису // Українська мова і література в школі. – 1975. – № 4. – С. 25–35.

Н. Д. Іванова

ПРО ТИПОЛОГІЮ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

Важливість емоцій для людини важко переоцінити, адже саме вони є індикаторами задоволення всіх її потреб. Не дивно, що вираження емоцій, і вербальне, й невербальне, викликає неабияку зацікавленість учених.

Особливості вираження емоцій у мові були предметом дослідження багатьох мовознавців, серед яких: Ю. Апресян, Ш. Баллі, Є. Бедфорд, О. Вольф, Є. Галкіна-Федорук, О. Реформатський, В. Телія, В. Шаховський.

Одним з основних засобів словесного вираження людських емоцій є лексика. Незважаючи на дедалі більшу кількість наукових праць, у яких досліджуються особливості лексичного вираження емоцій, у лінгвістиці все ще немає єдиної думки щодо засобів вираження емоцій у мові, а також недостатньо вивченими залишаються теоретичні аспекти, що стосуються визначення понять «емотивна лексика», «емоційна лексика» та проблем її типології, чим й обумовлена актуальність цієї статті.

Мета статті полягає у виявленні специфіки типології емотивної лексики, зокрема частиномовної та семантичної, а досягнення поставленої мети передбачає виконання таких конкретних завдань: висвітлити стан вивчення проблеми в лінгвістиці та визначити сутність емотивної лексики, її взаємозв'язок з емоціями, виявити типи емотивної лексики.

У мовознавстві проблема емотивних назв розглядається у кількох аспектах. Назви емоцій становлять об'єкти наукових студій у галузі